

**Список використаних джерел:**

1. Антикризове управління бізнесом: стратегічні підходи. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2023. С. 45–67. <https://osvita-publishing.com.ua/strategic-approaches>.
2. Воєнний стан та економіка: виклики для підприємництва. Аналітичний звіт НАН України, 2023. С. 12–34. <https://nas.gov.ua/reports/war-economy>.
3. Організація роботи підприємств у кризових умовах. Харків: Бізнес-Прес, 2022. С. 89–104. URL: <https://businesspress.kh.ua/crisis-management>.
4. Державна підтримка бізнесу під час війни. Аналітичний центр економічних досліджень, 2023. С. 23–56. URL: <https://economic-research.org/war-support>.
5. Логістика та постачання в умовах воєнного стану. Збірник наукових праць, 2023. С. 45–78. URL: <https://logistics-war.com/publications>.
6. Трудові ресурси та ринок праці під час війни. Львів: Економічний факультет ЛНУ, 2023. С. 31–48. URL: <https://lnu.edu.ua/labor-market-war>.
7. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни. Київ: Інститут економічних досліджень, 2023. С. 67–89. URL: <https://institute-economics.com/csr-war>.
8. Український бізнес у глобальній економіці: виклики та можливості. Одеса: Видавництво «Глобус», 2023. С. 102–134. URL: <https://globus.od.ua/global-business>.
9. Правове регулювання підприємництва у кризовий період. *Юридичний вісник*. 2023. С. 56–73. URL: <https://juridical-bulletin.dp.ua/crisis-law>.
10. Кібербезпека та захист даних у воєнний час. Київ: Інститут цифрових технологій, 2023. С. 12–45. URL: <https://cybersecurity-institute.com/war>.
11. Малий бізнес як рушій економіки у кризових умовах. *Бізнес-Аналітика*. 2023. С. 78–99. URL: <https://business-analytics.kh.ua/sme-war>.
12. Grynko T., Hviniazhvili T., Filippova V. Change management in business structures under the conditions of digitalization. *Ефективна економіка*. 2023. № 5. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.5.22>.

**Неверковець Д. В., Гордєєва-Герасимова Л. Ю.**

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)*

**НАПРЯМИ ЗДІЙСНЕННЯ АНАЛІЗУ СТРУКТУРИ ВИТРАТ  
НА ВИРОБНИЦТВО**

Аналіз структури витрат на виробництво підприємства є важливим інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів та управління собівартістю продукції. Методи аналізу структури витрат допомагають виявити резерви для їх оптимізації, визначити причини зростання або зменшення витрат і впровадити ефективні заходи щодо підвищення продуктивності підприємства. Основою такого аналізу є поділ витрат за різними напрямками класифікації, що дозволяє розглядати витрати з різних сторін та поглиблювати розуміння їхнього впливу на кінцеві результати діяльності.

Першим методом є горизонтальний аналіз витрат, що базується на порівнянні показників за кілька періодів. Він дозволяє визначити зміни у витратах за кожною статтею, виявити відхилення від планових показників і простежити динаміку витрат у розрізі окремих категорій. Завдяки цьому можна оцінити, які витрати зростають найшвидше, а які знижуються, а також виявити основні тенденції у структурі витрат. Другим методом є вертикальний аналіз, що передбачає визначення частки кожної статті витрат у загальній структурі собівартості. Вертикальний аналіз дозволяє оцінити питому вагу постійних та змінних витрат, а також визначити, які види витрат є найбільш значущими для виробничого процесу. Це важливо для виявлення статей витрат, які мають найбільший вплив на кінцеву вартість продукції, та визначення пріоритетів у їх оптимізації.

Факторний аналіз витрат полягає у дослідженні впливу окремих факторів на величину та структуру витрат. Зокрема, досліджуються зміни у витратах, викликані змінами обсягу виробництва, цін на ресурси, продуктивності праці, енергоефективності тощо. Факторний аналіз дозволяє оцінити, наскільки кожен із факторів впливає на зростання або зменшення витрат, що дає можливість керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Аналіз витрат за центрами відповідальності передбачає розподіл витрат за структурними підрозділами підприємства, які відповідають за їхнє формування. Цей метод дозволяє визначити ефективність діяльності кожного підрозділу, виявити зони неефективного використання ресурсів та впровадити заходи щодо підвищення відповідальності керівників центрів витрат.

Одним із важливих методів є функціонально-вартісний аналіз, що передбачає дослідження витрат у розрізі функцій і процесів, які виконуються на підприємстві. За допомогою такого аналізу можна визначити витрати на кожен етап виробничого процесу та виявити можливості для їх зниження без шкоди для якості продукції. Функціонально-вартісний аналіз є особливо корисним для підприємств, які прагнуть оптимізувати свої процеси та усунути неефективні операції. Порівняльний аналіз витрат базується на зіставленні витрат підприємства з витратами інших компаній у галузі. Це дозволяє оцінити конкурентоспроможність підприємства з точки зору витрат та виявити відставання у використанні ресурсів. Порівняльний аналіз може проводитися як у цілому за собівартістю, так і за окремими статтями витрат.

Важливим методом є структурний аналіз витрат у розрізі постійних та змінних витрат. Цей підхід дозволяє оцінити, як зміна обсягу виробництва впливає на загальні витрати підприємства. Постійні витрати не залежать від обсягу виробництва, тоді як змінні витрати змінюються пропорційно до випуску продукції. Оптимізація структури витрат передбачає зменшення частки постійних витрат завдяки їхньому розподілу на більші обсяги виробництва [1].

Аналіз маржинальних витрат є ще одним важливим методом, який полягає у вивченні витрат у розрізі прямих та непрямих витрат. Маржинальні витрати дозволяють оцінити внесок кожного виду продукції у покриття постійних витрат та отримання прибутку. Цей підхід є особливо корисним для прийняття рішень щодо асортименту продукції та ціноутворення.

Коефіцієнтний аналіз витрат передбачає розрахунок відносних показників, які характеризують ефективність використання ресурсів. Наприклад, коефіцієнт матеріаломісткості, трудомісткості або енергоємності дозволяє оцінити, наскільки раціонально використовуються ресурси на підприємстві. Зниження цих коефіцієнтів свідчить про підвищення ефективності виробництва.

Динамічний аналіз витрат дозволяє оцінити зміни структури витрат у часі. Він базується на вивченні трендів та коливань витрат у різні періоди. Це дозволяє виявити сезонні та циклічні фактори, які впливають на собівартість продукції, а також прогнозувати витрати на майбутні періоди. Регресійний аналіз витрат є важливим інструментом для оцінки взаємозв'язку між витратами та різними факторами, такими як обсяг виробництва, продуктивність праці чи вартість ресурсів. Регресійні моделі дозволяють кількісно визначити вплив факторів на величину витрат [2].

Крім того, застосовується аналітичний метод, який передбачає детальне дослідження витрат у розрізі статей, процесів та видів продукції. За допомогою аналітичного методу можна глибоко проаналізувати склад витрат та визначити можливі напрямки їх скорочення.

Аналіз структури витрат на виробництво є ключовим інструментом для підвищення ефективності підприємства та раціонального використання ресурсів. Використання різних методів аналізу дозволяє всебічно оцінити динаміку витрат, їхню структуру та вплив різних факторів на собівартість продукції. Це сприяє виявленню резервів для оптимізації, підвищенню конкурентоспроможності

підприємства та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо зниження витрат без погіршення якості продукції.

#### **Список використаних джерел:**

1. ПСБО витрати. Criptanet.com. URL: <https://criptanet.com/psbo-vitrati/>.
2. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: ПП «Астроя», 2020. 434 с.
3. Гринько Т.; Гвініашвілі Т.; Котловська Н. Управління конкурентоспроможністю підприємств оптової торгівлі. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 49–53. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-9>.

**Канд. екон. наук Олійник Т. І., Бірюкова П. В.**

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)*

#### **МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

В сучасних умовах господарювання оцінка економічної безпеки підприємства є критично важливим елементом управління. Ефективність такої оцінки значною мірою залежить від обраного методичного підходу, який повинен відповідати специфіці діяльності підприємства та забезпечувати достовірні результати для прийняття управлінських рішень. Загалом, можна виокремити чотири основні методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства, а саме: індикаторний, ресурсно-функціональний, програмно-цільовий та економіко-математичний (табл. 1). Індикаторний підхід в оцінці економічної безпеки підприємства ґрунтується на порівнянні фактичних даних щодо фінансово-господарської діяльності з встановленими нормами. У цьому підході використовуються різні групи показників, які визначають рівень безпеки, проте вибір індикаторів та їх угруповання може варіюватися в залежності від галузевої специфіки та суб'єктивних переваг. Хоча індикаторний підхід широко використовується, він має свої обмеження, такі як недостатньо узгодженість галузевих критеріїв та їхніх значень, що ускладнює порівняння між підприємствами різних сфер економіки [1, с. 244].

Ресурсно-функціональний підхід в оцінці економічної безпеки підприємства базується на ефективному використанні корпоративних ресурсів для запобігання